

EL LLINATGE AGUILÓ I ELS SEUS MALNOMS (S. XVII-XX)

Maria Rosa Planas Ferrer

XII Jornada d'Antroponímia i Toponímia. Marratxí, 1997

EL LLINATGE AGUILÓ: ORÍGENS I PROCEDÈNCIA

Tal com afirma Bover (Nobiliari mallorquí), la presència d'aquest cognom a Mallorca està documentada arran de la conquesta, en la qual participà el noble *Robert Aguiló*, natural de Tarragona, a qui foren assignades en el Repartiment tres alqueries a Pina. De tota manera, tenia aquest cognom a causa d'un topònim, ja que el llinatge de la família era *Bordet*. Possiblement prengueren el nom d'Aguiló del feu «Culley» o «Aculley», actualment Rabodanges, a la Normandia; també hi ha la possibilitat que l'adoptassin del *castell d'Aguiló*, a l'Alt Penedès, que estava sota la seva jurisdicció. Amb aquesta notícia, el que volem deixar ben clar és la seva presència a la nostra illa anterior a la conversió dels jueus de l'any 1391.

Pel que fa a l'ètim, Moll (Llinatges) el fa venir del cognom llatí AQUILONE, antroponim que estaria vinculat amb el mot del lèxic comú AQUILA, que designa el gran ocell símbol de les legions de l'exèrcit romà. També menciona un hipotètic *AQUILUS, (adj. AQUILUS, -A, -UM) nom de color: bru, fosc, negrós. Cal no oblidar, com fa veure Coromines (*Onomasticon, II*), la relació amb el nom del vent del nord, *aguiló*. La coincidència en la situació geogràfica dels topònims que porten aquest nom fa pensar en un genèric *aguiló*, equivalent a localització en el nord.

Pel que fa al context hebreu i sefardita, hem de dir que, fonèticament, el mot hebreu *neshet*, que designa l'àguila, no té res a veure amb el nostre antroponim. Si més no, la tradició onomàstica jueva gaudeix de nombrosos exemples en què el nom de persona és a la vegada nom d'animal: Dèborah 'abella', Holda 'mostela', Sèfora 'ocellet', Rahel 'ovella'... Ja dintre de l'entorn de la Diàspora, cal dir que també portaren nom d'ocells importants famílies de conversos, és el cas dels *Falcó* de Girona. També a Mallorca, l'any 1290, era famós el rabí Xem-Tov *Falcó*. Segons Roderic Pita, existí al call de Lleida una família de conversos de llinatge *Aguiló*, durant el s. XV i poc abans de l'expulsió.

EL LLINATGE AGUILÓ EN LA SEVA HISTÒRIA DE MALLORCA

Durant el segle XIV, i segons les fonts consultades, la presència d'aquest cognom no era gaire freqüent a la ciutat de Palma. No obstant això, n'hi ha alguns casos, com el de *Jacme Aguiló*, present a la parròquia de Sant Miquel, en el morabatí de l'any 1390. A mitjan

s. XIV també hi ha un *Aguiló tixador* a la parròquia de Sant Nicolau. Segons les fonts citades al *Repertori d'antropònims mallorquins del segle XIV* de J. Miralles, hem pogut comprovar que era molt més freqüent el llinatge a la part forana: Monedatge de Montuiri (1308) *Barthomeu Aguiló*; Llistat d'homes d'armes (1359) tenim la presència del cognom a Inca (*Pere Aguiló*), Puigpunyent i la Vall d'Estellencs (*Arnau Aguiló*), Artà (*Jacme Aguiló*), Manacor (*Garau Aguiló*) i Petra (*Barthomeu Aguilló*).

L'any 1391, portà la destrucció del call de la ciutat de Palma i també la dels nuclis jueus d'arreu de Mallorca. Aquest fet propicià una cadena de conversions massives. De seguida es conegueren els noms i cognoms dels jueus acabats de batiar. La primera llista de conversos que ens ha arribat és del mateix any 1391, i fou publicada per J. M. Quadrado. En aquesta llista és citat el jueu Isac Levi, que prengué el nom de *Bernat Aguiló*. Aquest nom coincideix amb el d'un menestral paraire que apareix citat l'any 1376 (segons Gabriel Cortès).

Durant el segle XV es manté la tònica d'una presència important del llinatge a la part forana. Pel que fa a la ciutat, l'any 1449 trobam a la parròquia de Santa Eulàlia una illeta de *Nicolau Aguiló*. A la talla de 1478, estudiada per Maria Barceló, els Aguiló de Palma apareixen ubicats a les parròquies que més endavant seran les pròpies dels futurs xuetes: Santa Eulàlia i Sant Nicolau. Els Aguiló que hi són esmentats exerceixen els oficis de pelleters i especiers.

Amb l'arribada de la Inquisició espanyola, s'inicien les reconciliacions, que deixaran enregistrats els antropònims dels judaïtzants. El cognom Aguiló hi és esmentat des dels primers moments: *Pere Aguiló*, l'esposa del qual, Aldonza, fou reconciliada en el primer Edicte de Gràcia. Igualment, Clara, muller de *Rafel Aguiló*. Malgrat tot, el percentatge d'aquest cognom en relació amb el nombre total de reconciliats dels primers temps és més aviat escàs.

És sens dubte a partir del segle XVI que el cognom restarà definitivament identificat amb el grup dels conversos. En aquesta fixació intervé de manera decisiva l'activitat minvada, però constant, del Tribunal del Sant Ofici. Entre els relaxats durant el període 1507-1522 hi són esmentades les esposes de tres Aguiló: Clara, Coloma i Aldonza (les mateixes que s'acolliren als edictes de gràcia). També hi figura *Violante Aguilona*, amb feminització del cognom no obstant era la muller de Jaume Forteza. Durant aquest segle, la professió relacionada amb el llinatge continua essent la de pelleter, amb un increment notable de la de botiguer.

Al segle XVII, l'activitat de la Inquisició assolirà un punt àlgid que acabarà amb l'eliminació definitiva de la comunitat criptojudaitzant de l'illa. El cognom Aguiló restarà identificat per sempre més al grup perseguit. Les causes, fonamentalment, seran dues: 1) Els darrers actes de fe de l'any 1691; 2) la perpetuació dels cognoms infamats mitjançant fonts escrites (el pare Garau) i fonts visuals, la perpetuació dels sambenets que romandran exposats en el claustre del convent de Sant Domingo fins a la seva destrucció. En aquest segle, els Aguiló de Palma estan establerts en el barri dels conversos, anomenat del Sagell.

A partir de 1679 les reconciliacions afecten de manera general molts individus d'aquest cognom. N'abunden principalment les dones. Pel que fa a les llistes de reconciliats i relaxats durant aquest segle, pel que fa al llinatge Aguiló, se'n poden extreure les conclusions següents:

— La professió més esmentada és la de pelleter, seguida per la de marxando i la de botiguer.

— Els prenomes utilitzats són: Bartomeu, Bernat, Diego, Francesc, Jaume, Josep, Lluís, Melcior, Miquel, Onofre, Pere i Rafel. Els més antics corresponen als noms de:

Jaume, Pere i Rafel (del s. XV). També s'hi troben noms compostos, tots del XVII: Bernat Joaquim, Miquel Jeroni i Pere Joan.

— Pel que fa a les relacions matrimonials amb la resta de llinatges conversos, basant-nos en els registres que abasten des de l'any 1679-1691, s'obtenen les dades següents: els enllaços entre Aguiló i Cortès són els més freqüents, seguits a molta distància pels enllaços Aguiló-Tarongí i Aguiló-Martí. Una de les possibles raons d'aquest fet és que tant els Aguiló com els Cortès eren els grups familiars més nombrosos i alhora els més influents. Hem d'observar també que hi manquen els matrimonis amb els llinatges Bonnín, Pinya, Valleriola, Fuster, Pomar, Picó, Segura, Valentí, Miró, *Galiana, *Sureda i *Moià.

El segle XVIII significarà per als conversos: segregació, rebuig social, incapacitació i també reducció de l'habitatge a un espai determinat (el barri del Sagell). Els Aguiló seguiran la mateixa tònica: un barri i unes professions específiques: marxandos, botiguers i negociants. De tota manera, ben promptament es manifestà la recuperació econòmica del grup. Els Aguiló no foren aliens a aquest fet. L'any 1718, *Onofre Aguiló*, negociant, comprà a Francesc Boix de Berard i Cotoner i Dezcallar i Dezcallar la possessió Son Cotoner del Vinyet (BSAL, 17). No fou l'única propietat que passà a mans dels Aguiló durant aquest segle (dos inventaris sobre les possessions de Mallorca en el s. XVIII, FRB, II): Almadrà (Alaró) *Antoni Aguiló d'Antoni*; Palma (parr. de Santa Creu): Son Cotoner, Son Moyos Blanc i Son Roqueta: *Agustí Aguiló*, Palma (Sant Miquel): Son Gat: *Tomàs Aguiló*, Palma (Sta. Eulàlia): Son Corset i Son Bervani: *Bartomeu Aguiló*; Petra: La Coma: *hereus d'Onofre Aguiló*.

Malgrat la discriminació i les desigualtats, sembla que aquesta situació d'inferioritat només es mantenia fins al moment de la mort. Els conversos eren enterrats a les principals esglésies de la ciutat, on posseïen carners. Pel que fa als Aguiló, alguns eren enterrats a l'església del convent de Sant Francesc: «*Lo vas dels Aguilons, el qual se troba construït davant la capella de la Puríssima Concepció*» (1726). De fet, és a l'església de Sant Francesc, una de les predilectes de la noblesa (segons el Llibre d'Antiguitats d'aquest convent), on hi havia, a la capella de Sant Onofre, l'altar més antic, fet construir per la família Pardo l'any 1450 i on, en la clau de la volta, lluien les armes dels Aguiló, que eren una àguila negra volant amb les ales esteses en camp d'or. També, a la mateixa església, a la capella tercera, hi havia el vas d'*Antoni Geroni Aguiló*, mercader, de l'any 1624. A la capella sisena hi havia el vas de *mestre Antoni Matgí Aguiló*, velluter, i de la seva família, datat l'any 1737.

L'any 1773 assoleix una significació important per al col·lectiu xueta, una representació del qual es presentà a la Cort de Carles III sol·licitant la igualtat de drets. Els diputats foren coneguts amb el nom de «perruques», per la manera de vestir i les formes aristocràtiques. També hi prengueren part dos Aguiló: Tomàs i Bernat. El primer, Tomàs, de família benestant i d'ofici negociant, seria el progenitor d'una nissaga d'intel·lectuals, protagonistes actius de la Renaixença. El segon, Bernat, era Guàrdia Reial de la Casa de la Moneda de Mallorca, i en virtut del seu càrrec tenia el privilegi de portar espasa.

Durant el s. XVIII, els Aguiló deixaren empremta en la toponímia de Palma. En el Manzanario de l'any 1797 s'esmenten dues illetes: la *illeta de la Viuda Cera* (malnom de Joaquim Aguiló) i la *Casa d'Aguiló Àliga* (malnom de Francesc Aguiló). Ambdues illetes estaven en el barri del Sagell. No obstant això, les propietats dels Aguiló s'estenen més enllà del barri delimitat, com ho mostra el capbreu de *Marian Aguiló*, (St. Nicolau, 1095): «*Mariano Aguiló, hijo de Onofre, porción de terreno dentro de esta ciudad, de pertenencias de la Plaza nombrada del Mercat, y de las casas de las Comedias, de extensión de 38 palmos*

de longitud y 6 de ancho, en la qual se halla fabricada cierta pared con pie de muralla a la casa mayor de sobrecabrebada.»

A final del XVIII, la guerra contra França farà que els ciutadans contribueixin econòmicament en les despeses de la guerra. Entre aquests, *Agustí Aguiló*, que aportà 50 pesos, i també *Tomàs Aguiló*, que contribuí amb 40 pesos.

Pel que fa a la resta de Mallorca, també durant aquest segle, en el poble de Santa Margalida s'instal·laren els Aguiló (a) Pobler, que, com indica el seu malnom, procedien de sa Pobla.

El segle XIX assenyala la consolidació econòmica i intel·lectual del grup. Els xuetes participaren de manera destacada en el renaixement de la llengua i la cultura catalanes. En la Renaixença, alguns membres del grup familiar dels Aguiló ocuparen un lloc capdavanter. Ens referim a *Tomàs Aguiló i Forteza* (1812-1884), nét del diputat del mateix nom, i a *Marian Aguiló i Fuster* (1825-1897), figura cabdal entre els intel·lectuals de l'època i de qui enguany se celebra l'aniversari. També destaquen per la seva tasca humanística *Estanislau de K. Aguiló i Aguiló* (1859-1917) i *Àngel Aguiló i Miró*, erudit i arxiver, fill de Marian Aguiló.

A banda de la destacada intervenció cultural, els Aguiló desenvoluparen durant aquest segle una igualment notable tasca comercial. Alguns d'aquests negociants s'enriquieren gràcies al comerç amb les Filipines i altres colònies espanyoles. És el cas d'*Antoni Mariano Aguiló*, que l'any 1825 prengué la concessió de venda de gèneres de cotó de la Real Compañía de Filipinas (Llabrés, Noticias). També es distingiren com a membres destacats del Gremi de Marxandos. L'any 1828, *Joan Aguiló* (a) *Cera* era majordom d'aquest gremi. Les cases i la sala de reunions, situades a la plaça de la Misericòrdia (avui de Tagamanent) eren de la seva propietat.

A més d'importants propietats urbanes, durant el XIX els Aguiló augmentaren les seves possessions rurals. Alguns es convertiren en importants terratinents. És el cas de *Joan Aguiló*, que l'any 1837 adquirí Son Joan Arnau, antiga possessió de les dominiques (*Randa* núm. 12). Qui es constituí en veritable aristòcrata, administradora d'una considerable fortuna i de nombroses possessions rurals fou *Elionor Aguiló*, anomenada en algunes dècimes satíriques la «*princesa de los xulletas*». En morir llegà als seus hereus vuit possessions de secà i tres de regadiu.

En la famosa controvèrsia entre mossèn Tarongí i mossèn Maura, a l'origen s'hi troben les 40 hores que *Jordi Aguiló* (a) *Cetre* encarregà al jove Tarongí l'any 1876.

La famosa novel·la d'Eduardo Infante que parla sobre la discriminació es titula *Jorge Aguiló o los misterios de Palma* (1866-1867). Diuen que el protagonista, i qui facilità el material per a l'argument, fou el mateix *Jordi Aguiló Cetre*.

Per acabar amb aquest segle, segons les dades aportades per Pere d'A. Peña en la seva *Guía de las Baleares* (1891), a la segona meitat del XIX les professions més representatives, quant al nombre d'individus d'aquest llinatge, eren les d'argenters i industrials dels teixits, en tercer lloc mercers, seguits per vidriers i llauners. Les professions liberals també hi eren representades amb advocats i metges.

Finalment, voldria tancar aquest breu repàs sobre el que ha estat la història del llinatge Aguiló a Mallorca esmentant el que diu Miquel Fortesa l'any 1966. En el seu famós llibre considera el cognom Aguiló com el segon en importància pel que fa al nombre d'individus. La xifra que aportava en aquella data era la de 684, només a Palma. A la resta de l'illa era el tercer grup més nombrós amb 466 individus.

ELS MALNOMS DEL LLINATGE AGUILÓ

Els malnoms atribuïts fan un total de quaranta, el més antic dels quals és *Danet* (1652). Cronològicament i segons les fonts consultades (capbreus, llibres sacramentals i alguns notaris), el recompte és el següent: s. XVII: 3; s. XVIII: 16*; s. XIX: 8; s. XX: 3.

Quant a la classificació dels possibles motius i basant-nos en la metodologia proposada per Moreu-Rey, podem definir-los de la manera següent:

- 1) Els que indiquen jerarquia o dignitat: es Capellà Toniet.
- 2) Els indicadors de qualitats morals: Compixat, Confit, *Perruca, Sant, i Santet.
- 3) Els indicadors de característiques físiques: Blanc, Cameta, Colsets, Nas roegat, Pep Cameta, Rotgeta.
- 4) Els derivats de noms personals: l'amo Pep, na Maria dets Ous, Pere Antoni, Tonió.
- 5) Els que fan referència a oficis: s'Apotecari Rosa, Cera (?), Fidever, Marxando, Sacres (?).
- 6) Els derivats de topònims: De Campos, De la Gran Botiga, Plaja, Pobler, Terreta.
- 7) Els referits a la gastronomia: Xulla.
- 8) Els que provenen del món animal: Àguila, Gallina, Mosca, Pexa, Variada, Zorra (?).
- 9) Els que provenen del món vegetal: Garroví, Verdolaga.
- 10) Els que actualment són llinatges: Blanc, Campos, Carol, Cetre, Galiana, Sant, Serra.
- 11) Desconeguts: Danet.

Quant a la morfologia, els substantius representen el grup més nombrós, seguit de les formes compostes. També hi ha un grup important d'adjectius i noms propis, ja siguin antropònims o topònims. I, finalment, cal destacar la presència de diminutius.

PARTICULARITATS D'ALGUNS MALNOMS

Tot seguit, i de manera molt breu, assenyalarem algunes particularitats que, per la seva singularitat, mereixen ser comentades.

Àguila (XVIII-XIX)

La primera datació és de 1790 i correspon a Gabriel Aguiló *llamado el Àguila* (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1094, f.332). Es convertí en nom de casa, ja que fou portat per més d'un individu i, endemés, donà nom a una botiga. Cal destacar el joc de paraules establert entre el llinatge i el malnom: Aguiló/Àguila. Grafies: àguila (XVIII-XIX), àliga (XIX).

Blanc (XVIII-XIX) 1793

Miguel Aguiló àlias Blanch (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.260). Apareix en els doc. atribuït a un sol individu. Cal indicar que existeix actualment el llinatge Blanc. De tota manera, malgrat no haver-lo trobat documentat, el malnom es convertí en nom de família, com ho prova el fet de ser aquest el malnom del prevere Ignasi Aguiló Blanc, primer capellà xueta que predicà a l'església de St. Nicolau l'any 1877. També portava aquest renom el traductor de la famosa obra de Baruch Braunstein *Els xuetes de Mallorca* (Miquel Aguiló Blanc). En hebreu, el mot *blanc* 'Laban' correspon a un antropònim. L'oncle de Jacob el portava.

Querol (s. XIX) 1805

Antoni Mariano Aguiló àlies Carol (AHM, PB, Miquel Bonet, 2276, f.483v). La particularitat que presenta és el seu trasllat dels Aguiló als Forteza. Miquel Forteza (*Els descendents dels jueus conversos de Mallorca*), en parlar del seu malnom, es refereix al nom de casa Can Querol. És un cas il·lustratiu en què el malnom s'hereta a través d'una casa i no mitjançant el llinatge.

Compixat (s. XVIII-XIX) 1772

Nicolás Aguiló àlies Compixat (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.58). Malgrat l'aparença altament ofensiva, fou portat per més d'un individu. És a dir, segurament es convertí en nom de família. Sabem emperò que tant Nicolau com Bernat Aguiló (a) Compixat vivien al carrer de la Butseria.

Colsets (s. XVIII-XIX) 1793

Pedro Juan Aguiló Colsets (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.297). 1793 Pedro Juan Miró àlies Colsets (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.750v). Aquest malnom representa un cas excepcional ja que en una mateixa data, en el mateix carrer de Calafosca, i sota el mateix prenom, Pere Joan, funciona d'identificador extralegal de dues persones diferents, la qual cosa fa pensar que, algunes vegades, més que pertànyer a un llinatge, era el patrimoni d'un clan familiar.

Cetre (s. XIX) 1826

Pedro Juan Aguiló àlies Cetra (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1097, f.241). Fou conegut sobretot pel fet de ser el fundador de la fàbrica de ceràmica La Roqueta i també pel Forn de Can Cetre, del carrer de la Bosseria núm. 6, decorat amb les rajoles d'aquella fàbrica. També fou fundador dels Ferrocarrils del Centro y Sudeste de Mallorca. El malnom esdevingué ben aviat nom de casa i hi foren coneguts tots els membres d'aquesta família. Hi ha fluctuacions en la grafia que dificulten la interpretació del motiu: cetra, cetre, setra i setre.

Cera (s. XVIII-XIX)

1777 Joaquim Aguiló àlies Cera (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1094, 8v). Es constituí en nom de família d'un dels clans més importants del s. XIX. Com a data important cal tenir en compte les variacions de grafia que patí el malnom en un espai molt curt de temps: cera, sera, serra, serrà. Aquestes modificacions poden tenir l'origen en diverses causes: a) una errada en la transcripció o en la interpretació del malnom, b) la intencionalitat de substituir el malnom per una forma identificada amb un llinatge d'origen no convers i c) la pèrdua del sentit inicial del malnom que portaria a la transformació de la grafia. De tota manera, la forma «cera» es mantingué popularment i mai no determinà la substitució del llinatge ni se'n convertí, com en altres casos, en part integrant.

Campos (s. XVIII) 1772

Bartomeu Aguiló àlies Campos (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.123). Sembla que no es convertí en nom de família, ja que el trobam atribuït a un sol individu. No obstant això, l'antiguitat d'aquest renom es remunta al s. XVII, als processos de 1691. És atribuït aleshores a Miquel Valls, negociant, natural de Palma i resident a Ciutadella de Menorca.

Confit (s. XIX) 1860

Joan Aguiló (a) Confit (Llabrés, J.: *Noticias y Relaciones, III, 994*). Només aplicat a un sol individu.

Danet (s. XVII) 1652

Pedro Juan Aguiló Valleriola (a) Danet (AHM, P. José Mateu, 1537, 284). Es tracta d'un dels malnoms més antics, que no consta en cap de les llistes que s'elaboraren amb posterioritat.

De la Gran Botiga (s. XVIII-XIX) 1798

Bernardo Aguiló y Forteza *llamado de la Gran Botiga* (AHM, ERC, Sta. Eulàlia, 1096, f.88v). Només és atribuït a una sola persona.

Gallina (s. XIX) 1810

Joan Aguiló àlies Gallina (AHM, P. Miguel Bonet, 2278, 219). Tan sols un registre.

Garroví (s. XVIII-XIX) 1772

Juan Joseph Aguiló àlies Garroví (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.118). Dóna nom a un dels clans més importants del s. XVIII. S'enterraven a la Seu, on es trobava el vas de Rafel Nicolau Aguiló *Garroví*.

Galiana (s. XVIII) 1772

Beatriz Aguiló àlies Galiana. És un dels pocs casos en què el malnom només és portat per una dona.

Mosca (XVIII-XIX) 1772

Juan Aguiló àlies Mosca (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.87). Aquest malnom pertany a una important família de negociants. L'any 1749 Josef Aguiló Mosca apareix en una llista de l'Ajuntament de Palma com un dels comerciants més rics de la ciutat. Hem d'indicar que aquest malnom es troba també a Felanitx, atribuït a una família Fortesa, propietària d'una botiga de roba coneguda com Can Mosca.

Pexa (s. XVIII) 1669

Barthomeu Aguiló (a) Pexa (AD, I/72-D/4 Def. Sta. Eulàlia (1662-1672, sf.)). És un dels més antics. L'única dada que posseïm del seu portador és que morí d'arcabussada, sense fer testament ni obres pies, i que fou enterrat al vas de Sta. Eulàlia el dia 28 de gener de 1669.

Plaja (s. XIX) final del XVIII

Bernat Aguiló (a) Plaja (Cortès, G. *Historia de los judíos mallorquines, T.2, 365*). L'única notícia que en tenim és de G. Cortès, que parla del confinament a l'illa de Cabrera, en temps del bisbe Nadal (1745-1818), d'un sacerdot xueta anomenat Bernat Aguiló (a) Plaja.

Sant (XVIII-XIX) 1793

Josef Aguiló (a) Sant (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1093, f.289). També es convertí en el sobrenom d'un important clan de comerciants. El malnom no tan sols es limità a Palma.

L'any 1937, a Sóller, hi havia una merceria coneguda per Cas Santet, el propietari de la qual era Gaietà Aguiló, molt probablement descendent d'aquesta família originària del carrer del Sagell.

Sacres (XIX) 1841

José Aguiló *Sacras* (AHM, ERC, Sta. Eulàlia 1099, f.409). És malnom de família, ja que en el s. XIX, al carrer del Sagell, es localitzava la botiga de Can Sacris, on es venien tota casta de robes. Crida l'atenció la varietat de grafies que presenta: sacres, sacris, sacras, amb oscil·lació del sufix de plural.